

ТРАНСФОРМАЦІЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИ: ВИКЛИКИ ТА НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ

Наталія ТИМОШИК

*Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Тернопіль,
Україна*

Воєнна агресія проти України спричинила масштабні трансформації у банківському секторі, який до 2022 року демонстрував стабільність, рентабельність та завершення етапу посткризового очищення. З початком повномасштабної війни система зіткнулася з безпрецедентними викликами, що вимагають оперативної адаптації та переосмислення підходів до управління фінансовими ризиками, організації операційної діяльності та забезпечення стійкості інфраструктури. Сучасний розвиток банківської системи характеризується поєднанням кризових явищ і модернізаційних процесів, які формують нову модель її функціонування.

Ключовими викликами в умовах воєнної економіки стали загрози фінансовій стабільності, погіршення якості активів та підвищення кредитних ризиків у корпоративному і роздрібному сегментах. Порушення логістики, вимушена релокація бізнесу та падіння економічної активності негативно вплинули на платоспроможність позичальників, що спричинило збільшення частки проблемних кредитів і потребу в реструктуризації боргових зобов'язань. Значним викликом стало забезпечення ліквідності та операційної безперервності: банки повинні були гарантувати доступність фінансових послуг, стабільність платежів та роботу відділень у відносно безпечних регіонах. До цього додалися високі кіберзагрози, адже з перших днів війни фінансовий сектор став об'єктом масованих кібератак, що вимагало посилення захисту інформаційних систем та впровадження сучасних рішень для збереження даних.

Погіршення фінансового стану населення, зростання соціального навантаження на державу та активні міграційні процеси також суттєво вплинули на діяльність банків. Зміна структури споживання фінансових послуг сприяла підвищенню ролі дистанційного банкінгу, міжнародних платежів та мобільних сервісів. У відповідь на ці зміни банківська система активізувала модернізаційні процеси, серед яких ключове місце посідає цифровізація. Практично всі основні банківські операції переведено в онлайн-формат, популяризовано біометричну ідентифікацію, електронні підписи та автоматизовано операційні процеси. Одночасно банки значно посилили системи кібербезпеки та співпрацю з державними структурами у сфері захисту критичної фінансової інфраструктури.

Важливою складовою трансформації стали антикризові регулятивні заходи Національного банку України, спрямовані на стабілізацію фінансового сектору. Серед таких заходів — фіксація офіційного курсу валют, розширення інструментів рефінансування, тимчасове послаблення окремих регулятивних вимог, підвищення облікової ставки для стримування інфляції. Ці кроки сприяли підтриманню ліквідності банків та гарантуванню безперервності фінансових операцій у період максимальних ризиків. Також банки активно використовують програми реструктуризації боргів і державні програми підтримки бізнесу, що дозволяє зменшувати фінансові втрати та підтримувати життєдіяльність підприємств.

Сучасна трансформація супроводжується розвитком фінтех-сектору та зростанням ролі небанківських фінансових сервісів, що формують новий конкурентний ландшафт ринку. У цьому контексті особливого значення набуває гармонізація українського фінансового законодавства з нормами Європейського Союзу. Перехід до стандартів

CRR/CRD, вимог PSD2, удосконалення системи протидії відмиванню коштів та підготовка до впровадження Open Banking розширюють можливості інтеграції українських банків у європейський фінансовий простір.

У післявоєнний та відбудовний період ключовими напрямками модернізації мають стати поглиблення цифровізації, зміцнення системи управління ризиками, впровадження стрес-тестування нової генерації, розвиток платіжної інфраструктури, у тому числі інструментів миттєвих платежів та цифрової гривні. Особливе значення матиме перехід до стійкого фінансування та фінансування відбудови за стандартами ESG, що передбачає розвиток «зелених» та соціально орієнтованих фінансових продуктів. Не менш важливо забезпечити фінансову інклюзію населення, зокрема у деокупованих та постраждалих від бойових дій регіонах, а також реалізувати програми підвищення фінансової грамотності.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що банківська система України, попри безпрецедентні виклики воєнного часу, продемонструвала високу стійкість, гнучкість та здатність до швидкої адаптації. Водночас сучасні виклики потребують нової стратегічної моделі розвитку, що ґрунтується на цифрових інноваціях, євроінтеграційних стандартах, зміцненні системи управління ризиками та розвитку фінтех-екосистеми. Орієнтація на ці напрями забезпечить стабільність банківського сектору у воєнний і післявоєнний період та сприятиме відновленню економіки й підвищенню фінансової безпеки держави.

Список використаних джерел:

1. Химич , І., Тимошик, Н. Фінансовий сектор України: тенденції функціонування банківського та біржового ринків. *Економіка та суспільство*, № 65. 2024. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-134>
2. Борисюк О., Матвійчук Н., Хмелярська Л. Особливості розвитку фінансового ринку України в роки війни. *Економіка і суспільство*. 2024. Вип. 60. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-76>
3. Національний банк України. Рада з фінансової стабільності. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/radafinstab>